

Begeleiden in poppetjestaal

Boos en opstandig zit ze bij me, Sophia uit het tweede jaar vmbo. Het gaat niet goed op school en nu 'moet' ze van haar vader hulp krijgen. Maar er is niks mis met haar, ze heeft geen hulp nodig. En op school komt het wel goed ... ooit.

door Riet Fiddelaers-Jaspers

Ik zeg niks en laat haar uitrazen. Als ik stil blijf, kijkt ze me aan. Ik zie haar worsteling met haar boosheid en verdriet. Waar zit haar verlangen naar verandering? Als ik dat op het spoor kom, dan kunnen we misschien verder met elkaar. Ik stel haar voor om samen een manier te zoeken om haar vader gerust te stellen, zodat hij het niet meer nodig vindt dat ze hulp krijgt. Is dat een goed voorstel? Weer stilte. En dan zegt ze met een zucht: 'Nou, oké dan!' Ik krijg het voordeel van de twijfel.

Concreet en inzichtelijk

Ik werk met Sophia met *Verlies in beeld*, een methodiek die is gebaseerd op *Een taal erbij*, oorspronkelijk ontwikkeld door Marleen Diekmann om te werken met mensen met weinig verbale vermogens. Inmiddels wordt het gebruikt in vele vormen van begeleiding, therapie en supervisie. Bij *Verlies in beeld* werk ik met verliessituaties en maak ik die concreet en inzichtelijk met poppetjes. Het is niet kinderachtig, maar de wijze waarop je ze inzet bepaalt wel grotendeels of jongeren er in meegaan. Als ze dit doen, representeren de poppetjes voor je het weet werkelijk hun familie. Het verbaast me iedere keer weer hoeveel inzicht deze methodiek

en haal er een poppetje uit met een hippe paardenstaart. Geen protest, dus ik ga door.

'Dit is de veertienjarige Sophia. Maar in haar zit ook de kleine Sophia van vroeger. Ik zet dus achter de grote Sophia een klein poppetje. Dat weet ook nog veel van wat er is gebeurd.' Ik wacht even, het blijft stil. 'Zo, en nu gaan we de rest van het gezin neerzetten. Kies jij eens een popje voor vader en moeder en voor hun kleintje, want die hebben ze ook.' Ik merk dat Sophia intussen gebiologeerd kijkt naar het tafereel dat voor ons ontstaat en mee gaat doen. Ze zet ook haar jongere broertje erbij. Door over de poppetjes te spreken kan de jongere enige afstand nemen. Daardoor lukt het om over emotionele dingen te praten zonder overspoeld te raken.

Ik laat haar kijken hoe alles staat en vraag of het goed staat. Sophia begint te schuiven; papa en mama verder uit elkaar, met de rug een beetje naar elkaar toegedraaid. Ze kijkt en schuift dan ineens mama verder weg. Ik merk hoe het haar raakt.

Over emotionele dingen praten zonder overspoeld te raken

geeft, hoe ingrijpend het neerzetten en veranderen kan zijn en hoeveel emoties het op kan roepen.

Met enige afstand

Ik leg aan Sophia uit dat ik eerst meer moet weten over wat er aan de hand is en dat het voor mij fijn is om daarvoor de 'poppetjes' te gebruiken. Is dat oké voor haar, zodat ik het goed kan volgen? Ik pak de schaal met duplo-materiaal

Zuigkracht

Het grote poppetje staat voor de leerling in het hier en nu. Het kleine popje is het kind in de leerling en staat ook voor wat er is gebeurd in het systeem. Een schade-popje staat voor het verlies. Van belang is om ook altijd een schatkistje op te stellen, anders wordt het voor het loyale kind on-

mogelijk om over de situatie te praten. Naast deze popjes worden nog diverse andere materialen gebruikt, ik beschrijf nog enkele mogelijkheden.

In verliessituaties, of het nu dood, echtscheiding of een ouder met psychiatrische problemen betreft, een kind streeft ernaar dat zijn omgeving veilig is. Daar heeft hij de ouders voor nodig. Om te zorgen dat die zo goed mogelijk functioneren, gaat het kind voor hen zorgen. Het maakt zich groter dan het is en gaat van zijn plek als kind af. Het neemt bijvoorbeeld de plek van de overleden of weggelopen ouder in (parentificatie) of gaat zorgen voor broertjes en zusjes. In de 'popjestaal' gebruiken we hiervoor houten blokjes waar het popje op wordt gezet. Het kind reageert met name op het gekwetste kind in de ouder, daarom is de zuigkracht zo groot. Vaak zetten we een wit vierkantje onder het geparentificeerde kind om aan te geven dat het met name de gevoelens van de ander voelt en weinig contact meer heeft met het eigen gevoel.

Beeld doet zijn werk

Bij Sophia leggen we een stokje tussen haar ouders. Ze zijn gescheiden, mama is vertrokken naar haar vriend (door Sophia als een boef neergezet). Ze legt een koordje om haar vader, broertje en zichzelf heen en maakt zo duidelijk wie nu bij elkaar hoort. Ze zet haar eigen poppetje met de rug naar haar moeder. Zo, klaar! We kijken er een tijdje naar. Dan zeg ik voorzichtig: 'Zou het kunnen dat het kleintje naar haar moeder kijkt?' (Ik zet het kleintje daar neer). Het blijft lang stil. Ik zie hoe geëmotioneerd ze wordt. Meer hoeft niet gezegd te worden, het beeld doet zijn werk.

Loyaal in vechtscheiding

Met de ruggen tegen elkaar, zo ziet het er in een vechtscheiding vaak uit, als partners voelt het zo. Maar kunnen ze als ouders naast elkaar staan om zo voor hun kinderen te zorgen? Weliswaar is er een scheiding, verbeeld door een stokje, maar de ouders kijken samen naar hun kinderen. Kinderen willen de voorkant van hun ouders zien, zich verbinden met de hartstreek. Het kleintje in de ouder is gekwetst. Wie kan er voor dit kleintje zorgen zodat het kind dat niet hoeft te doen? Anders wordt het kind de trooster (kind op blokje zetten met een wit vierkantje er onder) of de ouder laat zijn kleintje ergens achter en raakt zijn sensitieve vermogens kwijt (kleintje van de ouder onderstoppen of neerzetten waar die het heeft achtergelaten, meestal bij het verlies). Als ouders elkaar bevechten, heeft het kind het gevoel dat zijn loyaliteit ondergronds moet. Hij lijkt loyaal aan de ene ouder maar het kleintje kan door de barricaden (verbeeld door hoge blokjes bijvoorbeeld) naar de andere ouder gluren.

Zelf aan de slag

Verlies in beeld is een krachtige methode om te werken met verliessituaties. Dit vraagt om het volgende:

- Respectvol omgaan met het materiaal;
- Afstemmen op de jongere;
- Veel stilte en tijd nemen om te kijken;
- Toestemming vragen om iets in het beeld te veranderen (mag ik het eens neerzetten hoe ik het begrepen heb?);
- Stoppen als het genoeg is;
- Er op vertrouwen dat het na de bijeenkomst nog naderking heeft.

Alvorens met de methode te werken, is het noodzakelijk om eerst een training te volgen. In dit artikel heb ik enkele voorbeelden gegeven van de mogelijkheden binnen leerlingbegeleiding, maar er zijn nog vele andere uitwerkingen mogelijk.

Sophia heeft intussen contact gezocht met haar moeder en er is een voorzichtige toenadering zichtbaar. Het kleintje in haar wordt gehoord in haar verlangen.

Riet Fiddelaers-Jaspers werkt bij het Expertisecentrum Omgaan met Verlies.

Info: www.rietfiddelaers.nl